„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, а уторком на по табака.

ЦЕНА ЈЕ
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију
на годину 32 дин., на по године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Бирлија у лебарској улици.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 177. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 22. НОВЕМБРА 1891. ГОДИНА XXVI.

ГЛАВНИ УРЕДНИК: СТЕВАН ЈОВИЋ. | ВЛАСНИК: СЛАВКО СВЕТ. МИЛЕТИЋ. | ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: АНДРИЈА ПЛАВШИЋ.

ЗАКОНИТОСТ И ГЕОРГИЈЕ БРАНКОВИЋ.

Нисмо се већ од дужег времена бавили с Георгијем Бранковићем, па да не би ко помислио, да смо на њега заборавили, или да се, можда он поправио, ред је, да га се опет сетимо.

Кад смо ми оно, приморани силом околности, оштро навалили на Георгија, било је — како већ једном приликом напоменусмо — људи, који нам то не одобраваху, велећи, да Георгије још није починио никакове крупне незаконитости, које би оправдале те нападаје на његову личност. Но има и данас таквих, који веле, да је добро, што се напало на личност Георгијеву, али уједно веле и то, да није праведно нападати само њега, а оставити чланове саборског одбора, митрополитског савета, школског савета, конзисторија итд. да живе у миру, пошто су они верни помагачи при разним незаконитостима, које се догађају. Изгледа заиста, да ови потоњи имају право, кад тако говоре, пошто према установама наше црквено-школске автономије не може патријарх нигде и ни у чем да сам одлучује. Изгледа тако, рекосмо, али у истини није тако,

Ко је читао чланке „Заставо — мир!“, који су излазили у бр. 151—153. нашега листа, тај се могао осведочити, да је свему злу, које се врши над нашим главама под ером Бранковићевом, крив једино **он** и нико други. Он је онај spiritus agens (подстрекач), који руководи целим нашим данашњим автономним апаратом, који је он по макијавелистички умео да створи. Чланови тога апарата нису ништа друго до ли просте лутке у рукама Георгијевим; куд он оком, тамо они скоком. Па би ли достојно било, да се ми натежемо с луткама, па баш тиме да помажемо тенденцији Георгијевој, да он жари и пали у нашој кући? Ми да нападамо његове креатуре, а он да остане жив и здрав!

Нами, радикалима, наши „велеумни“ противници вазда приговарају, да смо ми „незналице“, па због тога да нисмо вредни, да управљамо народним пословима, а ми би тај прекор заиста и заслужили, кад би били толико слабе памети, да не бисмо могли разумети тактику Георгија Бранковића, тактику, коју, на послетку, није ни тако тешко упознати, јер је доста неспретно удешена.

Ми, дакле, немамо никаква разлога, да интензивно нападамо помагаче Георгијеве, то су ништице, које ће да се врате у своје ништавило, чим то народ захте; а народ је ове ништице у ово кратко време од 19 месеци довољно упознао. Те ће ништице пасти за час при будућим саборским изборима — неће им се знати ни трага; па и ако не би тако брзо било сабор. избора — ти људи сами по себи нама врло мало шкодити могу. Али с Георгијем није ствар тако једноставна. Било нам је на вољу, да га посадимо на патријарашки престо или не — — па кад смо га посадили, сад нам не стоји на вољу, да га с тога престола и скинемо, кад нам се хоће. Ту ће требати живе борбе, можда и очајне борбе — — а како ћеш да се бориш с непријатељем, којему не познајеш снагу, не знаш му позиције, ниси му дознао намере и начин, којим је наканио да их изведе?

Наш непријатељ, и то врло опасни непријатељ, јесте Георгије Бранковић; ми, народ српски, на жалост, морамо с њим да се боримо, а „Застава“ у тој борби треба да врши звање еклерера (одељење војске, које треба да извиди позиције непријатељеве), она треба да прикупи снагу народну, она треба да га спреми, да кад куцне час не буде стојао голим рукама пред редовима непријатељским. И за то „Застава“ неће се одрећи своје тактике; она ће каткада ћутати, али то ће бити само моменти сабирања. Она ће непрестано да следи непријатеља до у његова најсакривенија скровишта, она ће га непрестано узнемиривати по правилима гверилског (ситног) рата, док се не ојача и не прибере народна војска, да с њим коначно обрачуна.

Толико о поступању „Заставином“, а сад да загледамо у очи законитом стању, које влада под Георгијем Бранковићем.

Кад бисмо хтели да се осврнемо на сва безакоња, која се догодила и још увек догађају, од кад нашом црквом управља Георгије Бранковић, нама не би било доста ни да напишемо педесет чланака, а камо ли да та сва безакоња сведемо у уски простор, који нам је одређен за овај чланак.

Није ли безакоње, најгадније врсте, епархијска скупштина епархије бачке? Верифицираше за чланове епарх. скупштине људе, који се ни чим не могаху исказати, да су за такове заиста изабрани! Прости штампани позиви епархијске управе служили су за законите веродајнице. Наметнуше Новоме Саду за заступника на епархијској скупштини дра Илију Вучетића, којега огромна већина општ. црквено-школске скупштиие из дна душе мрзи и као себичњака презире; шта више, тога дра Илију Вучетића изабраше и за скупштинског потпредседника, за члана конзисторије и административног одбора! Није ли то безакоње, насиље небу вапијуће?!

У консисторији епархије бачке створише установу, да се у кандидацију могу припустити само свештеници из епархије бачке, а то се, јасно као сунце, коси са постојећим законом: да сваки свештеник у целој митрополији може да рефлектује на свако упражњено место пароха или капелана. Кад је то пребацио дру Илији Вучетићу Димитрије Руварац, онај се правдао, да је био против тога предлога. А на то му је Руварац згодно приметио: за што није то одмах јавно очитовао и против тога устао у своме гласилу? — А ми опет питамо: како је председник консисторије, Георгије Бранковић могао дозволити, да се стварају закључци, који су директно противни **закону?**

Случај, као што се десио у Молу, не може ваљда да се деси ни у Африци. Под председништвом патријархова присталице, изасланика конзисторије, строго законито изабрана скупштина разрешава се ли за то, јер неће да бира патријархова рођака, и још за то осуђују се чланови општинске управе на губитак активног и пасивног права избора за 6 година.

Јавног званичника, поткапетана варошког у Сомбору, којему је позив да пази на мир и ред, и који то звање најсавесније врши на опште задовољство свих тамошњих грађана, осуђују на губитак активног и пасивног права избора на 6 година и разрешавају општинску црквено школ. скупштину, све због тога, што тај јавни званичник не може више да гледа безакоња патријархових присталица, па законитим путем тражи, да се то безакоње уклони! Може ли таково што да се деси међу Зулу-Каферима?

У Сремским Карловцима разрешавају општ. црквено-школску скупштину и дају у руке власт патријарховим присталицама, па неће да спроведу нове изборе, док председник те октроисане општ. управе не покуша све, да из општинске куће избаци г. Торера, који је конкурент бирцузу истог председника. Истина, насели су, хвала будној свести народа, па су морали да спроведу изборе, на којима су срамно пропали — али покушај је био ту, покушај, који би служио на срамоту и племену Вахехе у источној Африци!

У Тителу покушавају неке истраге, како би и ону општину добили у своје канце.

У Меленцима чине чуда и покора, тако, да човек, који та чуда описује, не зна да нађе згоднији натпис своме допису, него: **„Парче Турске у Угарској“!**

У Стапару чине безакоње, да ти се кожа јежи, кад узмеш у руке бр. 171. „Заставе“, где су та безакоња само у ситним потезима описана.

Па читајте наш данашњи допис из Белегиша и — згражајте се!

А тек атентат, који се покушава на част народа српског са т. зв. „јединственим статутом“!...

Но, доста за сада. Ко има очи — нека види! Па — quousque tandem (докле тако), Георгије?!

Скупштина црквено-школске општине у Новоме Саду.

Прекјуче је одржана редовна главна скупштина, наше црквено-школске општине те о истој доносимо овај извештај:

Председник Стеван Јефтић, у присутности одбора изјављује, да се скупио довољан број скупштинара, отвара скупштину у 10 сати пре подне.

Перовођа Јован Марић чита дневни ред, који гласи овако: 1. Отварање скупштине. 2. Прорачун бр. 258. 3. Избор питомаца на место Војина Кукиног и Петра Лазића. 4. Предлози одборски, а) о новом

ЛИСТАК.

ЈУДА.

(ПОСЕБА ПОВЕСТ).

Кад сам се најучтивије поклонио господину Шарићу и понизно запросио руку његове јединице, гђце Ружице, старац ме стаде мерити очима.

Подуже не рече ни речи, само ме је гледао од пете до главе и обратно, а на центруму лица мога, као да се понајдуже поглед му задржавао, као да му је мој нос био основ, са кога ће карактер да ми проучи. И кад је после прозборио, сексерасте очи му, као да и опет запеше за мој нос, што ме прилично збуни.

— Ствар је у томе, драги пријатељу — говорио је он врло дубоким гласом — да немам управо ништа велико против вас. Положај вам је доста добар, приход довољан, породица вам честита и у главном, ви сте доста млади и доста здрави.

Оштрих језик, да му захвалим на таком мишљењу о мени, али ми он не даде, да дођем до речи, него продужи још даље.

— Али у једном је чвор, а то је, што ви, драги мој, врло милујете боје, што дрече.

— Милујем боје што дрече? Ја? То нисам узео на ум.

— Али ја ћу, међу тим, видити.

Зачуђено, али ипак учтиво и понизно гледах у њ.

Ни на крај памети ми, на шта ће да изађе тај бојадисани говор.

— Јер, видите драги мој — рече отац девојчин — не може човек а да не примети, да ви имате — **црвен нос.**

У први мах се упрепастих и не умедох рећи ни речи. А то с тога, што је старац имао пуно право.

Плод ревносног испразњивања винских чаша, цаклио се на носу моме и давао прилике математичарима, који уживају у решавању тешких математичких задаћа, да по њему закључе, колико сам литара вина у своме веку смазао.

Накашљах се мало, па онда рекох доста тужно:

— Тако је, господине, и ја не ћу да поричем, јер нос ми је црвен, још од раног детињства.

— Шта? Ви пијете већ од раног детињства?

— Воде. Само воде.

— Али помешане с вином. Је л' те?

— Никад. Цела моја породица има црвен нос, а ја сам мој наслеђио. Деду ми прозвали „црвендаћ“, што је имао црвен нос, па тако су звали и оца ми, ал' ја не употребљујем тај придев. Несрећа је то, господине мој, не наслеђити ништа друго, до ову бакарну боју и то на онаком месту! За човека, који само чисту воду пије, то је права катастрофа.

Бејах мало тронут, па почех мало и очи да трем, на што као да је омекшао и старац, али у место очи, он је тр'о нос.

— Но, но, не треба очајавати. Најзад та боја даје пријатан израз лицу. Човек изгледа веселији, пријатнији. Мој стриц има такођер црвен нос, и кажем вам, врло му добро стоји то. Жена се његова баш за то заљубила у њега.

Што ме је он више тешио, тим сам се ја више љутио због свог „наслеђства“, односно због своје сопствене „тековине“.

Врло сам зебао, да нећу толико ја добити **корпу, колико мој нос.**

Али моја се слутња није обистинила, јер г. Шарић свечано изјави, да ми даје руку своје ћери, надајући се, да ћу је усрећити, њу, понос и дику породице.

Прстен је испао свечано и мој будући тост шапћући је уверавао сваког свог госта, да мој црвени нос није моја тековина, него наслеђство, које нисам могао одбити. И тако се случило, да ми је нос побудио опште саучешће, да су ми сви гости весело продрмусали руку и ако ћутећки.

За време здрављења, увек сам пио воду, коју ми је будући мој тост метао преда ме а која нимало није приличила мојој руци, нити је могла мирно да стоји у мојој руци.

Не треба ни да кажем, да ми баш нимало није пријала.

Истина, да сам се каткад машио и за винску чашу, али у тај мах би моја вереница увек упрепаштено и уплашено викнула:

— За бога, та то је вино!

Мислила је, невина, да ћу се њиме отровати.

После прстена вратим се натраг у своју варош, која је лежала на другом крају државе.

На жељезничкој станици, чекали ме већ другови моји, заједно са мојом вижљом (псетом), коју сам звао Османом и која врашки стаде да кефће и да скаче, радујући се овом поновном састанку.

Упутимо се право у гостионицу.

Код свагдашњег стола, моја свагдашња столица, била је искићена венцем и цвећем. То беше дело гостиничарево, који ме је једва могао да дочека, јер ја бејах једини кадар, да приликом терања кера, задржим сво друштво **и Цигане од увече па до зоре.**

Доцкан у ноћ, поред светлости свога носа, одох кући.

Не знам ни сам, како се догодило, али кад дођох у свој стан и запалих лампу, а ја се загрлио са Османом.

Сирото псето, толико је цичало, као да ће да побесни.

Како му загрлих лепу, мудру главу, а ја му почнем да говорим:

— Јадни мој стари друже. Видиш, таки је живот. Био си ми веран друг за дугих седам година, па сад ћу да те напустим. Она женска не ће те трпити у кући. Слутим то. Је ли и ти то слутиш?

Не рече ми да слути, али тако тужно подиже своје велике очи на ме, што ме врло ражали.

Почех тугованку:

— Ниједан бекрија није имао тако верног бекрију другара, као што си ти мени био. Колико пута смо правили шкандале по ноћи и колико пута си ишао преда мном, показујући ми пут у другу крчму. Ај, маторко мој, неће бити никад више таких другова, какви ми бесмо. У каквом ме све стању ниси ти видео. Кол'ко пута смо певушили ноћу — у дуету. А кад нас повијају, ти напред, ја за тобом, а кад бих заспао овде на столици, колико пута си зубма чупкао ме за капут, да устанем већ. Како ће све то да се сад промене. Ја ћу да продам своју слободу једној женској, а ти ћеш као поклон да доспеш у руке каквог крчмара. Ти ћеш да будеш срећнији, јер ћеш да се нађеш увек на некадашњем бојном пољу нашем, па ћеш да слушаш Цигане. Сети се онда и мене, маторче мој. Ај, мој верни бекрijo другару ти.

начину плаћања парохијала бр. 231. и 237., б) о уређењу гробља бр. 129., в) о избору егзекутора и допуни статута бр. 103, 104, и 122. 5. Избор скупштинара на место: Тоне Георгијевића и Мите Калића, даље: Живка Вулетића, Ђорђа Камбера, Гавре Палковљевог и Ђорђа Новића. 6. Извештај одборски: а) о забавишту бр. 162, 198., б) о иконостасу бр. 161., в) о потраживању српске гимназије бр. 234., г) извештај управитељев о школама, д) о стипендији Николићевој бр. 232., ђ) о јовановској школи, е) о понуди Душана Стајића из Темишвара бр. 223., ж) о поклону пок. адв. Ђорђа Кондороша убогом дому, з) о умировљењу учитеља Павла пл. Михајловића бр. 194., и) о стогодишњици Симе Милутиновића бр. 222. и 233., ј) о певачком друштву бр. 235. 7. Парохијалне рекламације бр. 109., 8. Поједини предлози., 9. Избор петорице за оверовљење записника.

Књиговођа Бранко Рашић чита прорачун за год. 1892.

Код претреса примања и издавања из фонда Герескога, за вишу девојачку школу, предлаже Аркадије Варађанин, да се набави слика Герескога и намести у вишој девојачкој школи.

Прота Ћирић каже, да је општина слику Герескога набавила и поставила у овдашњој гимназијској дворани, па је тиме задовољила пијетету према покојнику. Држи, да не треба без потребе трошити из тога фонда, него ваља настојати, да што пре достигне одређених 25.000 фор. како би виша девојачка школа могла што пре ступити у уживање тога фонда.

Поп Павле Михајловић каже, да се не врши дужност пијетета, ако се слика Герескога набави из његова фонда. Он мисли, да кад буде за то време, да се та слика набави за вишу девојачку школу, нека се то учини из општинских средстава.

Пера Попадић потпомаже предлог проте Ћирића, па је исти предлог примљен једногласно.

Одбор је ставио предлог, да се обзиром на скупоћу живљења у Новом Саду, свима звонарима повиси плата на 20 фор. месечно. Услед овог предлога настала је живља дебата, у којој су учествовали: прота Ћирић, Пера Попадић, Ђока Крушедолац, Јоца Ђорђевић, Влада Стратимировић, Панта Башић и др. па је напослетку одборов предлог примљен већином гласова, а уз то је закључено да се има укинути место звонара код јовановске цркве.

Изабрани су за општинске штипендисте: Павле Лагарић, техничар и Ника Ђурић, реалац.

Одбор предлаже, да се досадањи начин разрезивања парохијала измени тако, да ће од сада сваки пунолетни члан општине и самосталне женскиње плаћати сталну таксу од 60 новч. а она сума, која би преко тога још требала за подмирење општинских потреба, одбивши и 500 фор. из закладе Трандафилкине има се распорезати перцентуално на изравни државни порез, који плаћају, но тако, да нико не може да плати већу суму од 300 фор.

Предлог о уређењу ајмашкога гробља и установљења фонда за исто гробље. — Закључено, да се повери одбору, нека у иду ћој редовној главној скупштини донесе образложени предлог са плановима.

Попуњење упражњених места скупштинара одгођено је до идућег избора, кад се буде попуњавала трећина скупштине.

Одбор извештава, да је св. синод вратио планове за градњу иконостаса са упутством да црквена општина поднесе други план, пошто поднесени не одговара прописима, по којима се граде иконостаси у овопределним црквама. — Закључено, позвати архитекта Драгутина Милутиновића, да састави нов план.

Допис патроната овдашње гимназије, да се гимназији исплати 200 фор. за учила, који износ није плаћен за последње три године, а за будуће да се та сума редовито исплаћује. — Закључено, нека се одговори патронату, да ће општина драге воље плаћати тих 200 фор. али само онда, ако јој се буду на увид слали рачуни гимназијски.

Пошто су сви предмети дневног реда свршени, прелази се на предлоге појединих скупштинара.

Сава Стојковић уз припомоћ Пере Попадића, Тоше Мартоношког, Ђ. Крушедолца, С. Видаковића и Л. Балаша предаје писмени предлог да се протестује против „јединственог статута.“ Тај предлог гласи:

У српским гласилима обелодањен је т. зв. „јединствени статут“ под званичним насловом: „Предлог за уредбу о устројству православне српске народно-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије,“ који је примљен у седницама саборског одбора, да се поднесе високославном сабору на расправу.

С обзиром на то, што тај статут већ у наслову своме крњи права овостраног српског народа — и

с обзиром на то, што се поједине његове установе знатно удаљују од установа садржаних у досадањим законима и статутима, којима се уређује наша црквено-школска автономија а нарочито:

1. у погледу саборског устројства;

2. у погледу епархијског устројства;

3. у погледу устројства црквених општина;

4. у погледу избора и постављања пароха;

5. у погледу избора протопрезвитера;

6. у погледу уређења школа и школског надзора;

7. у погледу управе с народним фондовима итд., што се коси са развитком и учвршћењем наше автономије, шта више, исту доводи у опасност опстанка, предлажем:

Нека славна скупштина закључити изволи, да протестује против тога статута, па да се има преко саборског одбора и наших народних заступника поднети високославноме сабору молба, нека тај статут (Предлог за уредбу о устројству православне српске народно-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије) не прими.

Предлог је **једногласно** прихваћен.

Ђока Милић предлаже, нека се још једаред замоли политичка власт, да строго поступа против оних родитеља, који своју децу никако или немарно у школу шаљу, а ако то политична власт не би и овај пут учинила, нека се онда одбор другим начином постара, да се задовољи законским прописима.

Предлог је једногласно прихваћен.

Сава Стојковић предлаже, да се замоли магистрат, да уклони бирцуз у дашчари пред школом на Хану, по што је то право ругло, да тај бирцуз баш тамо пред школом постоји и пружа врло рђав изглед школској деци.

Спомињемо још, да је на предлог одбора једногласно у записник вотирана благодарност и признање члану одбора Јоци Ђорђевићу, што је најревније настојао, да се саберу и у општинску благајницу унесу дохоци од општинских земаља, који су његовим настојањем у овој години порасли за 5.000 фор. Уједно предлаже одбор, нека се г. Ђорђевић замоли, да и идуће године манипулацију с овима дохоцима придржи.

Овај је предлог примљен једногласно са бурним ускликом „Живио!“

Председник захваливши се скупштинарима на ревном суделовању на данашњој скупштини, закључује исту у 1 сат после подне, а скупштина се разилази са ускликом „Живио председник!“

*

Скупштинске расправе текле су достојанствено; ми смо се дивили озбиљности и зрелости наших честитих занатлија и ратара (о трговцима не треба ни да говоримо). Па још се усуђују наша „велеумна“ господа да тај ваљани народ назову „фукаром“. Ми смо имали прилике да живимо и радимо међу француским, талијанским и немачким занатлијама и ратарима, па нисмо нашли да би они ни за длаку били разумнији и свеснији од овдашњих српских занатлија и ратара. Ако све овдашње расправе, где суделује наш народ, теку овако лепо и достојанствено као ова — е онда ми скидамо капу и искрено велимо: „Живели!“

Врло дирљив био је овај час, па кад га се и сад сетим, а мене нешто голица у очима.

Него ипак је боље, стари друже мој, што си своје име заменио именом Јуде. Да се твој карактер није повио за карактером Јуде Искарјотског, ја бих можда и данас био роб.

Мину дан за даном, после ове ноћи, кад једном закуца неко на врат'ма моје писарнице.

Мој Осман се намргоди и стаде да режи, као обично, кад осети да је непријатељ близу.

На вратима се указа мој будући старац.

— Имао сам овде нека посла, па као рекох, хајд' да свернем и к теби.

После поздрава и вести, да ми је вереница здрава, запита ме:

— Није ли умр'о теби и опет какав стриц?

— Није. Зашто?

— За то, сине, јер ми се чини, да си опет насљедио нешто од црвенила на носу.

Узех то са шаљиве стране, одсмејах и ствар на томе прође.

Доцније ме позове у шетњу. Волео би, вели, да види варош.

Кад смо полазили, спази Османа, па ми одмах поче да саветује, како би добро било, да се курталишем тог пса. Цела породица му не трпи, вели, вашке, а ћи му баш се боји тих животиња.

Осман није разумео од тога ништа, али се смем опкладити, да је осетио.

Нисам никад видео такав разбојнички поглед у очима му, какав је бацио у овај мах на мог будућег таста.

Одосмо. Осман напред, а ми за њим. Ишли смо и разговарали поверљиво:

Тек што смо коракнули до сто пута, кад Осман стаде на врата неке гостионице, у коју су водиле 3—4 степенице и у коју смо често долазили обојица.

Мислио је да ћемо и сад тамо, па се попео на најгорњу степеницу, те окренуо главу к нами и стане да се облизује.

Старац ме погледа преко рамена и запита:

— Дакле овамо обично долазиш?

— Да. Ту се костирам — одговорим и заповедим Осману да се торња за моја леђа.

Сиромах Осман се снебивао и „не восхотје разумјети“ зашто нећемо унутра.

Удубисмо се у разговор и наскоро заборавим на Османа и тек онда га и опет узех на ум, кад је стао и опет пред врата друге гостијонице, те се стао врцати тамо-амо, као кад когод дође до свога циља.

— Костираш ли се и овде? питао је старац и гледао ми у нос.

— Не. Него стари му газда, од кога сам га добио, долазио је увек овамо.

Сад љутито звижнем Осману и он се створи и опет за моји леђи.

Лудо би било дужити сад већ лакрдију и даље, кад љубазни читалац већ унапред зна, да је мој бекрија другар стао код сваке крчме и за време шетње одао ме код осамнаест разних гостионица, да смо ми тамо ко код своје куће.

. . . После недељу дана вратили су ми мој дар натраг и после осам дана протерасмо ужасног кера, којом приликом крстисмо мог Османа Јудом и свечано му натакнусмо диван овратник на врат, што су му га купили крчмари, међу тим пак свирала је банда весели туш, те тако проиграсмо и моје „бракосочетаније“.

Превео: **Милован.**

Српско народно позориште.

У уторак 19. новембра, била је на реду „Федора“, драма у 4 чина. Написао В. Сарду, превео Ј. Мишкатовић. — Редитељ: Миљковић.

Писац ових редака имао је срећу да се пре неког времена диви Федори, заступаној у гласовитој Сари Бернардовој, да се заноси за Федором, коју је одигравала гђа Ружичка-Строци, и вечерас да посматра Федору у гђи Вујићки. Велим да посматра, пошто читаво извађање њене улоге није могло да утиче на машту гледаоца ни из близа, као што је то било код горње две уметнице. Али за бога, није никакво чудо. Сара Бернардова је стара уметница, Ружичка-Строци осим што је уметница, имала је прилике да изучава улогу Федорину у Сари Бернардовој, и мени се чини да се та имитација Строцинице може, без замерке, испоредити са вештином Саре Бернард, да је у појединим призорима чак и наткрилила своју учитељицу. О гђи Вујићки не можемо да се изразимо са похвалом; можемо просто да кажемо да смо били задовољни, обзиром на њено глумачко знање. Како наша позоришна дружина стоји, канда не ћемо никада доћи дотле, да поједини наши глумци узимају прилике изучавати поједине веће улоге код туђих уметника. Кад би се код нас стање окренуло на боље и кад би се то остварило, онда сам уверен, да би се и ми могли дивити Федори и заносити се за њом. А кад није друкчије, а ти ћути па трпи, док и нама не осване бољи дани!

Г. Миљковић, у улози Лориса Ипанова, био је, бар се тако мени чини, и сувише ладан; није било онога заноса, којим је требао да одигра свога јунака; изгледало је, као да игра од велике невоље.

Пре две године гледали смо нашег уметника г. Димитријевића, у улози Де Сиријеа, којега је вечерас заступао г. Спасић; али каква разлика! Оне лежерности, оне образованости, која треба да се огледа у сваком покрету, у свакој речи, код једног аташеа посаобине, залуду смо тражили код г. Спасића.

Гђу Лукићку са срећом опет смо гледали у мало већој улози. Грофица Олга Сухаревка нашла је у њој достојну интерпретку; нарочито је упадала у очи тоалета и аристократски манири, који су ти јасно износили ону покваренost, која се данас вија у аристократским круговима.

Изазивања од стране публике није било; јамачно главније улоге нису могле ни најмање на њу да утичу. □

ДОПИСИ.

Београд, 18. новембра. „Одјек“ у броју од 17. о. м. има уводни чланак под натписом: „У одбрану“, у ком, с познатом достојанственошћу и озбиљношћу, одговара дописнику „Пестер-Лојдовом“, који је у свом чланку, напереном противу „Одјекових“ примедаба, којима је пропратио извештај грофа Калнокија, изасуо врећу најпогрднијих и најгнуснијих клевета.

У почетку чита „Одјек“ дописнику лекцију и учи га манирима, који треба да провејавају чланке „Пестер Лојда“, као листа светског гласа, а за тим прелази на саму ствар, објашњавајући своје тврдње.

Позивајући се на своје пређашње писање, да је на име на берлинском конгресу Аустрији поверена окупација Босне и Херцеговине у цељи пацификације, да је гроф Андраши као разлоге наводио само питање о бегунцима и аграрно питање и да је он изрично признао европски карактер босанско-херцеговачког питања итд., ставља „Одјек“ поново питање „Пестер Лоју“ и писцу оног блутавог чланка: „Или то зар није истина и може ли ваљда „P. Ll.“ из закључака и протокола берлинског конгреса противно доказати? Ми позивамо пештански лист, нека нам каже, кад је бечки кабинет тражио јавно од Јевропе Босну и Херцеговину као потребно позадно земљиште и кад је Јевропа санкционисала ту претензију?“ За тим одговара сам, да берлински контракт не зна о томе ништа и за то смо ми („Одјек“) имали право, кад смо казали, да се гроф Калноки не може позивати на берлински уговор, кад наговештава присвајање Босне и Херцеговине за аустро-угарску сферу моћи, те се већ тим поступком удаљава од основице јевропског уговорног права, а у исто време тим истим износи мирољубиву политику бечког кабинета и тројног савеза, да тобож они чувају да се респектују јевропски уговори. За тим вели: „Та противуречност толико је еклатантна, да мора упасти у очи свакоме, ко познаје факта и зна логично мислити. Присвајање Босне и Херцеговине за аустријску сферу моћи и као потребно позадно земљиште није могуће без нарушења берлинског уговора и без флагрантне повреде јевропског уговорног права.“ За тим позива „Пестер Лојд“, да изнесе, ако може, да л' се та теорија грофа Калнокија слаже са берлинским уговором. Где је тај члан берлинског уговора, на ком је основана? Пошто то „Пестер Лојд“ не може да докаже, ма колико се знојио, то он хоће да забашури простачким и гнусним грдњама.

На „Пестер-Лојдово“ мишљење, да Аустро-Угарска хоће и даље да остане у Босни и Херцеговини за то, што се не зна шта би све било са тим покрајинама, одговара „Одјек“ овако: „Тај изговор је мало важан. Босна и Херцеговина нису земљишта без госе и Европа ће у даном случају већ знати изнаћи најзгодније решење. Закључци цариградске конференције и одредбе св. стеванског уговора постоје већ као доказ, да садашње стање са својим многоврсним неудобностима и нејасностима нити је једино, нити пак најбоље решење. Покрај елзас-лотриншког питања, босанско-херцеговачко је питање најглавнији узрок запетости, услед које пати европски мир, а по што баш тројни савез шири крила штитећи та два питања и не дајући да се они уклоне с дневног реда, разуме се да мора његова политика у врло чудноватој светлости стајати“.

За тим позива „Пестер Лојд“ да обори ове његове тврдње ако може, пак завршује свој чланак овако: „Ми хоћемо стварно и лојално разлагање и баш за то можемо само дубоко сажаљевати што „Пестер Лојд“ ужива у жалосном частољубљу, да озбиљна и важна питања претреса на такав начин, који штампу срамоти и на који се може само одлучним одбијањем одговорити“.

— Јуче 17. о. м. славили су питомци војене академије, који су 17. нов. 1866. год. постављени за официре, своју 25-годишњицу, и у ту се сврху ових дана сакупили сви овде у престоници, да тај дан свечано прославе. Прво је био помен покојним друговима, за тим су се сви заједно дали сликати а у вече је била приређена вечера.

— 14. о. м. појавила се ватра око поноћи у кући првостепеног суда вароши Београда. Многа су акта изгорела но већина важнијих аката, спасена је. Ко је узрок овом пожару још се не зна.

— Г. архимандрит Дучић, председник друштва „Велике Србије“, досадањи управитељ државне штампарије, стављен је, на своју нарочиту молбу, у пензију.

— Пера Тодоровић, уредник „Малих Новина“ уапшен је, те ће одлежати месец дана у затвору због дуга језика.

— Приход царинарнице београдске био је за месец октобар 596.664·52 динара.

— Како овдашње новине јављају, вратиће се из Азије натраг у Босну око 60 породица мухамеданских због велике сиротиње. Заиста кукаван мора да је положај ових бедника, кад у ово најгоре доба године предузимају оволика путовања. Ал да је у некога и мрве срца, друкчије би то све било.

Ђ

Србобран, 18. новембра. (Грешник мисли себе пере, кад остале чисте каља.) У редовној црквено-школској скупштини 15. новембра био је између осталога на дневном реду извештај школског управитеља о нашим школама у прошлој школској години. Кад би ово био прави извештај,

не би требало о њему трошити речи. Али овако — вредно је, да се чује.

У извештају говори управитељ „стручњачки“ о школама и учитељима. Из свега излази, да је све остало добро и врло добро и „отлично“, само неки извесни учитељи ама баш ни за вашке не ваљају. Нису извели цео наставни план издан од школског савета, него су направили за своје разреде специјални наставни план о својој глави, и то што су свршили ништа не ваља. То су учинила тројица од млађих учитеља и за то добише слаб успех. (А зашто не четворица? Ваљда да се Власи не сећају, да је то из освете према радикалима?) На против „отликаш“ и онај до њега изјавили су се за специјални наставни план, који се у сомборским школама употребљава. Учитељ најстаријих разреда свршио је све што треба по пропису (?), а „отликаш“ не само што је прописано и што треба, него још и више (??!). Први је за то добио врло добар успех, а други „отличан“.

Код сваког појединог учитеља правио је примедбе за сваки поједини предмет, шта се свршило, шта не, и какав је успех показан. Разуме се, све „стручњачки“ и истинито! Само код „отликаша“ нема примедаба. И шта ће да примећује, кад је он и више свршио, него што треба! Па кад није управитељ учинио из љубави према школи, у којој мора само истина владати, — учиниће мо то ми тамо ниже. Не треба човеку учинити на жао.

На слабе успехе приметио је Милош Рунић, да је и он као члан школског одбора био на испитима и види, да је у овој прилици управитељ строг био, и захтева, да му се уведе у записник засебно мишљење. Јеврем Пивнички примећује, да се у оценама види једностраност. Тврди, да нису ни она двојица свршила све по плану изданом од школског савета, а само овај важи као законит. Захтева, да му се у записник уведе засебно мишљење. То и бива. На то устаје управитељ и одговара Рунићу, да Рунић није похађао школе преко године, као он што је. Он је сваке недеље (?!) похађао и слушао при предавању, и увидео, ко има добар метод, а ко не. (Педагог одмах после — Вукићевића.) Он гарантује својим поштењем (!), да је праведно оценио. Пивничком одговара, да не ће просто ни да чује, шта он говори, јер он (Пивнички) нема ни „дунста“ о школи. (Са свим тако. Како ће и знати човек, кад није био у новосадској рејалци у оно доба, као он, кад су професоре заменили „виђази“ са црвеним капама.)

Учитељи, што добише слаб успех, сачинили су на захтевање епархијског школског одбора специјални наставни план на основу наставног плана изданог од школског савета. И кад епарх. шк. одбор *није учинио никаква приговора на тај њихов план*, они су радили по њему и обрадили су све градиво, што су у њему распоредили. Ту су дакле са свим правилно поступили, јер кад епарх. шк. одбор не начини никаква приговора на распоред предавања њихова „сматраће га месни шк. одбор или месни учитељски збор за добар и почеће предавање по њему“. Тако вели школска уредба од год. 1872. §. 22. Откуд онда смелости у једног управитеља, који је потчињен епарх. шк. одбору, да се патреса због тога над учитељима и да их због тога оцењује слабом оценом! У њиховом плану има са свим доста наставна градива, и ако су то градиво обрадили, као што јесу, учинили су задоста и закону и својој дужности.

Што се тиче њихова успеха у наставним предметима преко године и на годишњем испиту, то спада на други лист. То је остављено управитељевој савести, да изрече пресуду, а то је он већ по „савести“ и по своме „стручњачком“ знању праведно и учинио. Зна он шта је и метод. Па како право урадио, онако и здрав био, заједно с поп-Лазом, који је рекао — не у скупштини — да их не би тако оценио, поред свега што их воли као очи — паприку, а у скупштини предлаже, да се управитељу изрази захвалност на труду његову и на тако лепом извештају, који већ више година није такав био! То вам је лицемер! Једно говори, а друго твори.

Дакле да видимо шта је са „отликашем“, па одмах и то, како стојимо са управитељевим поштењем.

Није истина, да су ова двојица свршила све, што је прописано, а још мање је истина, да је „отликаш“ свршио и више него што треба. На против, није свршио ни оно, што је био дужан свршити и што је обећао, а што је прописано у сомборском специјалном наставном плану, по којем је и радио. То ћемо одмах и доказати.

Није предавао по пропису наставног плана изданог од шк. савета ни једне библијске приповетке новог завета, него је кријумчарио из кратког катихизиса оне одговоре, у којима се говори о појединим догађају из Исусова живота; није предавао писање на памет по казивању (диктандо); није предавао раширивање простих реченица; није предавао разјашњавање црквепог појања, тропара и т. д.; није предавао разговоре на мађарском језику; није предавао делење са двоставним делитељем; није предавао земљопис по пропису, него по неком рукопису; није предавао повесницу на основу читања историјских предмета (или бар да је предавао главне моменте из српске повеснице, као што је то до сад код његових колега у трећем разреду било уз приволу и жељу истог тог господина управитеља); — није предавао по пропису специјалног наставног плана сомборског из старог завета: Лакомо гробље и Исус Навин; није предавао учење тропара на памет и свију осталих црквених песама и разјашњавање њихово; није предавао превађање: Господи что сја, изобразителна, блаженства, благословљу Господа и т. д.; није предавао: Вечери твојеја, тебе одјејушчагосја и т. д.; није предавао приповедање: Нађено врати оном чије је, Како мучи савест и т. д.; није предавао на памет: Птица у зиму, Босиљак и роса и т. д.; није предавао певање: И поток и река, Ево нас опет зелени брезе и т. д.; није предавао од 5 прописаних ни један начин раширивања реченице; није предавао диктандо; није предавао природописне предмете из читанке као: Рибе, раци и пужеви и т. д.; није предавао ни природословне предмете: Роса, иње и снег, Ветар, магле и облаци; није предавао именовања мађарска у језикословљу; није предавао именовања мађарска у рачуну; није предавао из земљописа о породици и општини; није предавао именовања мађарска у земљопису; није предавао немачки језик; није предавао — а куда ћеш више. Елем, је ли то онај, што је и више предавао од прописа у наставном плану? Како сад стојимо? Ко није истину казао?

Сад да видимо, како је предавао оно, што је предавао. Само два-три примера за доказ. Шта је именица? Именица је така реч, која показује име. То је ваљда по Чобићевој теорији?! И онда, дете на испиту каже: воледу. Учитељ га опомиње и кад дете не зна да каже, поправља га овако: не ваља воледу, него волу. (Ај, Бошковићу и Живаповићу!) Не зна ни сам, а друге учи и поправља. — Неке библијске приповетке испитује на испиту катихетично. Знак је, да сва деца нису учила подједнако. То је упало више пута у очи, да се сразмерно господској деци и даровитијој већа пажња обраћала. Са свим „отлично“ понашање за једног „педагога“! И т. д.

Сад да видимо „отликашке вицеве“ на испиту. Кад је поп-Лаза рекао да се пређе рачуну, није „отликаш“ дао, него је оставио рачун после одмора. Кад је ушао после одмора с децом у школу, отпојали су цело: Благослови душе, да се деца мало раздрмају и приправе за рачун. — По општем правилу на испиту се показују резултати учења, а не начин предавања (метод). А он је у рачуну показивао свој начин предавања. Кад би се показивао на испиту начин предавања, онда би требало да испит управо толико траје, колико и школска година. То је свакако хотимице учинио, да присутнима завара очи, а лако је слепом (код очију) занарати очи! — На испиту је „отликаш“ сам прозивао децу да говоре, а не управитељ, као што је било у свима осталим школама, и то децу је побележио бројевима као хордаре и редаре, па је прозивао: нека нам каже број 56, па онда број 60 и т. д. Кад је испрозивао све оне, што је хтео, онда је опет управитељу дао да прозива. Спада ли и ово у добар метод? Спада, али у онај испод сваке критике. — Врло добра деца говорила су двапут, три пут и четир пута, а слабија деца ни један пут. Него, кад је једанпут управитељ упитао — сиромах, у својој невиности — која деца нису још говорила, устало је половина деце. Ово је сваком могло упасти у очи, и онда су та деца само врло мало читала, тек да се не каже, да нису на испиту ништа говорила. У свима осталим школама говорила су врло добра деца по једанпут или подједнако као и она слабија. Ово је већ добро неотесан виц. (Учитељи, који су добили слаб успех, имали су у школи толики исти број деце, као и овај „отликаш“, ако не и већи, па су ипак наставни план свршили, који су поднели епархијском школском одбору, и у њиховим школама тек ако је 10 проц. слабо оцењене деце, а овде код „отликаша“ не смедоше 50 проц. деце подврћи правом испиту, него су око њих околишили, као неко око пласта.) — Деца су на испиту певала и онаке песме, које су научила и донела од куће. Кити се дакле и туђим перјем. Је ли то ваљда оно „и више“ од плана? — Један му је виц трајао преко целе године. Држао је редовно школску наставу по 6, 6 и по и по 7 часова на дан, а ваљда никад 5 часова, као што је прописано. Сме ли ово бити? Та ово је прави атентат на душу и на тело детиње! — Треба ли још што? Како сад стојимо са „отликашем“ и орденом, што му га је управитељ преденуо? Наше је мишљење, нека га скида доле. Није га заслужио.

И крај свега овог усуђује се управитељ јавно у скупштини устати, да утерује у лаж све оне учитеље, који кажу, да се прописани наставни план не може потпуно свршити. Његов „отликаш“ — по управитељевом „стручњачком“ мишљењу — може све, и још више! То је јавно и са нагласком исповедио. Запамтите добро српски народни учитељи! Ви ни један не радите ништа и не знате ништа. Само је „отликаш“ — лумен педагошки. Ви сте неистину изнели у старо-бечејској учитељској скупштини, на уста Јована Благојевића, учитеља и народног посланика, кад изрекосте, да је срп. нар. школа преоптерећена наставним градивом у наставном плану и кад изрекосте, да се не може све свршити, што је прописано, и како се захтева од правих срп. нар. учитеља. Запамтите, то вам је рекао управитељ српских народних школа у Сентомашу, који се уједно увукао протекцијом свога рођака и у епархијски школски одбор бачки; а ако га овако срећа потера, може још стићи и до школског савета!!

Ето вам, драги читаоци „отликаша“ волшебно-измајсторисана, па судите, али судите и о управитељевом поштењу, јер он има тај несрећан обичај, да се радо размеће поштењем.

Још једно питање. Шта је имао управитељев извештај посла, да се, пре него што је претао преко црквено-школске скупштине, „шпацира“ у епархијску писарницу у Нови Сад?

И још да констатујемо. Наш је управитељ човек глув, и то озбиљно речено глув. То је већ по себи несрећа за сентомашке школе. Ако су му учитељи криви, што њиховом „начелу“ сасецају крила, па им се ваља по њиховом дубоком уверењу лично светити — шта су скривила она невина школска деца у том, да имају управитеља глува. Мислићете, па како може да постоји на тако важном месту, као што је управитељ срп. нар. школа, где врло треба ухо и памет. Но, за те послове има он свог отличног тајног саветника, који уме, па зна. За то му неће бити тешко ове пилуле ајнемовати, јер их има с киме поделити.

А да не би љубопитство морило драге читаоце, рећи ћемо вам, да је тај школски управитељ, о коме је овде реч, Ђока Раља, поседник историчног дућана у Сентомашу, који је дућан ових дана случајно преузео један потомак Аврама, Исака и Јакова и тако ће — штета — отпасти један део сјаја од историчке вредности овог дућана и поседника му. „Отликаш“ је пак Пајица Коњовић, рођени брат познатог Стеве Коњовића, учитеља и књижевника из Сомбора...

То је наша реч на то извештајно ишчадије.

Белегиш, 20. новембра. (Безакоња попа Спиридона Мауковића.) Намеран сам да у ово неколико редака изнесем свету понашање свештеника, које нам је већ сасвим дозлогрдило, па да се они, којих се тиче, осврну на ове праведне наше жалбе, те да ово наше село ослободе од овог недостојника. Дакле да почнем.

Г. Мауковић, као незаконити председник црквене општине, отказује по својој вољи овдашњим становницима зајмове, које црквеној благајници дугују, и који су на корист исте на некретнинама укњижени, и то сваком па и оном, који још никад са плаћањем камата није заостао. Ето, овим поступком доказује г. парох, колико му је стало до напретка народног; место да га потпомаже и од-а зла брани, он га још сам упропашћује.

Даље, ова општина је од неко доба дошла у прву класу, те по закону требало би број скупштинара повисити на 60 чланова; али он се на то не обазире. Нити сазива скупштину, да се број чланова попуни, нити је он, од како је председником, мењао $^1/_3$ скупштинара, јер зна, да би били изабрани људи, који би га са места свргли које њему не доликује, те тиме крај учинили његовом пашалуку. Треба да споменем да је г. попа изабран за председника од неколицине његових присталица, којима он потписује менице, рану даје у зајам и с њима се клатари по биртијама.

Он даље, рукује сам са црквеним иметком а рачуне ником не даје; ко му дође, да иште у зајам црквепог новца он му да, ако прво њему намени какав хонорар, иначе не добија ни пребијене паре. И такав човек да буде преставник Христов и тумач његове науке? Такав човек, који, пре него што оде на јутрење, сврће својој милосници. За то није ни чудо, што се овај народ махом одбија од цркве, гнушајући се и гледати таког попу. Он никакав рад, који предузме не ће бесплатно да сврши; не ће ни да венча, ни да сарани, ни да крсти ако му се добро не плати. Г. Мауковић потписује неписменим људма менице; кад дође рок плаћања, треба да плати дотични много више но што је примио (не рачунајући законите камате); дакле тим начином очито отима крваву зараду од сиромашних становника.

Осим тога, ко г. попи донесе добру печеницу, може да подигне бракоразводну парницу, па ма странка, која тужи и крива била; попа просто дотичноме допусти да не живи са женом већ може да доведе у кућу девојку, па да с њом живи. Отуд се тумачи сијасет дивљих бракова овде код нас.

Службу божју неуредно врши; не свршава често пута ни јутрење, ни вечерње, већ се клатари по Карловци, Ст. Пазови, Земуну и т. д.

Г. парох на саму Велику Госпојину прошле године врио је, а сељацима забрањује да си спреме и најнезнатнију ствар. Оно, истина, треба да забрањује, али где је од њега, као свештеника, добар пример.

Дакле, сведемо ли на једно ово, што изложисмо, долазимо до тог закључка: да је ово понашање г попе, као покварена човека, превршило сваку меру, те да га по што по то треба одавде уклонити, а место попунити оним, који ће умети заиста достојно вршити свој свети задатак. А то с правом очекујемо.

Спомињемо, да смо ми нашега попу већ често тужили и да је била против њега поведена и истрага, коју су спровели г. г. прота Вукадиновић и земунски парох Д. Руварац. При тој истрази доказало се, да је све истина што смо против нашег попе навели, но он и данас пашује у нашој општини.

Тужили смо се наравно и патријарху, али тај не чује наш вапај. Били смо код њега и предали смо му молбеницу али нам ју он вратио написав на њу власторучно ово:

„Усмене жутбе не примају се, па с тога не могу ни молитеље примити. Ако што имају против свог пароха, нека поднесу на консисторију своју писмену тужбу, па ће се ствар својим путем и начином извидити и по правди судити.

У Карловцима, 13. VIII. 1891.

Георгије, Патријарх.“

Лепо пише „св. отац“ али не чини лепо. Консисторија ништа не чини, ако је њезин председник.

Има ли икога да помогне — јер ако овако још дуго остане, пропадосмо. Хоће ли нас се сетити наши народни посланици кад се отвори сабор?

=

Народна привреда.

„Глас Народа“ доноси под натписом: „Тајни циљеви чивутства“ овај чланак:

Поред својих писаних закона (талмуда и шулхан аруха) има чивутство још једно тајно усмено предање под именом **кабале**. О овој тајној чивутској науци допиру по кадкад поједине вести у непозване уши. Али се за то из науке талмудове може закључити, какво мора да је то тајно предање. Оно без сумње садржи утврђена упутства о томе, шта и како чивутство треба да дела, да би могло испунити своје старе завете и аспирације: потчињење свих народа и приорабљење васцелог богатства на свету, као што стоји у библији.

Веле да се главни чивутски одбор под именом **санхедрин** у подужем размаку времена састаје ноћу на гробљу чивутском у Прагу, те се на гробу најчувенијег чивутског рабинера Симеуна саветује о њиховим тајним стварима.

Једном таком приликом држао је велики рабинер кабале на гробљу у Прагу овакав говор:

„Оци наши оставили су у аманет избраницима нашег народа као свету дужност, да се сваких сто година по један пут сакупимо на гробу великог рабинера Калеба, светог Симеуна Бен-Јуде, чија је мудрост обележила пут, којим треба чивутство да греди, да би постигло владавину над целим светом.

И ево осамнаест столећа траје већ борба чивутства око оне владавине која је Авраму још обећана, и који му је крст отео. Ногама гажени, од непријатеља унижени, и без престанка гоњени чивутски народ није ипак подлегао; и ако се је морао расути по целом свету, то је морало бити за то, што њему и мора припасти цео свет.

Већ кроз толико столећа боре се наши избраници против крста неодољивом храброшћу и неклопулом издржљивошћу. Наш се народ подиже корак по корак и његова сила и моћ расту сваким даном све више и више. У нашим је већ рукама идол данашњег времена, кога нам је једном у пустињи Арон подигао био: златно теле, опште божанство садашњости.

Од оног тренутка дакле кад ми будемо постали искључиви господари укупног злата на земном шару, имаћемо праву моћ у нашим рукама, и онда ће се испунити завети које нам је још Аврам у аманет оставио.

Јер злато је највећа сила на свету, злато је она снага, онај извор сваке моћи, злато је оно за чим човек највише жуди, злато је једном речју она силна струја која продире и кроз дух који влада светом.

У њему дакле лежи наша будућност!

Осамнаест столећа припадају нашим непријатељима: ово столеће и сва будућа морају само нама припасти, нама, народу чивутском, и она ће извесно нама и припасти.

И ево у десет-стољетној љутој и непрекидној борби против наших крвника, ово је десети пут како се избраници сваког племена чивутског народа сакупљамо овде на гробљу око гроба великог Калеба, светог рабинера Симеуна Бен-Јуде, да се договоримо и споразумемо о срествима за нашу ствар, да из великих грешака и грехова наших непријатеља Хришћана, које ови чине сваког дана, извучемо што већу корист.

Сваки пут је нови Санхедрин проповедао безобзирну борбу против непријатеља: али ни у једном од прошлих столећа, ни су наши претци толико успели, да толико злата згрну у своје руке, као што смо ми у овом столећу приграбили. Можемо себи у истини без претеране илузије поласкати, да ћемо за кратко време постићи наш циљ и можемо бацити задовољан поглед у најближу будућност.

Тужна и злехуда времена гоњења и унижења, која је израиљски народ са херојским стрпљењем преживео, прошла су на срећу за навек благодарећи напретку хришћанске цивилизације; — а тај напредак је најсигурнији штит иза којег се можемо заклонити и што брже доћи жељеном циљу.

Бацимо само један поглед на материјално стање Европе и анализирајмо изворе, које су Чивути себи од почетка овог столећа отворили тиме, што су у своје руке прикупили оне неизмирне капитале са којима сада располажу. Узмите Париз, Лондон, Беч, Берлин, Амстердам, Хамбург, Рим, Напуљ итд. нису ли свуда Ротшилди и други Чивути господари новчане ситуације, не узев још у рачун и то, да су и у местима другог и трећег реда опет они само, притежаоци фондова, и да у опште без деце израиљеве и без њихова непосредна утицаја, не може бити изведена никаква финанцијска операција, никакво значајније предузеће.

У данашње су време презадужени сви цареви и краљеви и сви владари у опште,

зато што морају да издржавају њихове огромне стајаће војске ради одржавања њихових потрешених престола.

Берза нотира и регулише све те дугове, а ми смо највећим делом неограничени господари над свима берзама у свету. Наше главно старање мора дакле управљено бити на то, да та задуживања што више олакшамо како би могли постати искључивим управљачима вредности ових дугова, а за капитале које ми дајемо на зајам хришћанским државама, треба да узмемо што више у залогу експлоатисање њихових железница, њихових рудокопа, њихових шума, њихових фабрика, шта више и њихових државних дажбина.

Земљоradња ће вавек бити извор највећем богатству у свакој држави. Притежање великих некретности донеће сваком и велике части и велика утицаја на јавне ствари. Из тога следује, да нам буде наше главно старање то, да наша браћа у Израилу стеку што више земље. Ми морамо дакле велика имања хришћанска што више приводити раздробљењу како би их после што сигурније и лакше могли за нас прибавити.

Под маском олакшања раденичком сталежу, треба натоварити све порезе и друге дажбине на велике поседнике хришћанске, а кад њихов посед буде у нашим рукама, онда ће рад хришћанских бескућника постати за нас извором неисцрпиве добити.

Ми се морамо свима силама постарати, да утицај хришћанске цркве, која нам је навек била највећи непријатељ, умалимо и у тој цељи морамо у срца њених приврженика улевати расколничке идеје, сумњу, расцеп и верску заваду. Сваки рат, свака револуција, сваки политички и верски преврат привешће нас ближе моменту у коме ћемо постићи највиши циљ, коме гредимо.

Трговина и спекулација као обилати извори за добит, не смеју никад бити отргнути из руку чивутских, и пре свега морамо се стално дочепати трговине са алкохолом (разним пићима) хлебом, вином и осталим намирницама јер тиме ћемо постати неограниченим господарима земљорадиности.

Тиме ћемо моћи располагати укупном светском храном, а ако услед опште глади букну револуције, то ћемо онда лако бацити сву одговорност за то на владу појединих земаља.

Сва места у државној служби и јавном животу морају бити за Чивуте приступачна, а постану ли једном чиновницима државним, то ће они помоћу своје гипкости и оштроума, лако моћи продрети до извора правог утицаја и праве моћи. Разуме се по себи да овде ваља разумети само она звања, која су скопчана са великом чашћу, угледом и повластицама, јер она звања, која изискују велико знање, труд и посао, ваља да оставимо хришћанима. Судска струка је за нас установа од највеће важности.

Каријера у овој струци најбоља је прилика у којој се можемо разметати правним знањем нашим и помоћу њеном бићемо посвећени у културни живот наших непријатеља Хришћана, а познавањем њихова живота моћи ћемо их довести у потпуну и сталну зависност од нас.

А за што не би Чивути били и министри просвете, кад у толико прилика могу бити министри финанције?

Чивути треба да се својски заузму, да се увуку и у законодавна тела те у њима да раде на укидању оних закона, које су начинили Гојими против деце Израиља и правоверних приврженика Аврамових.

У осталом наш је циљ у том правцу скоро већ постигнут, јер су нам напретком цивилизације свугде већ дата једнака грађанска права као и Хришћанима. Али има нешто што још ни смо постигли, што је још предмет наших неиспуњених тежања, и што морамо постићи па ма нас то стало дивских напрезања наших сила, то нешто јесте стварање нових стецишних закона у којима не сме више бити никакве строгости ни оштрине. Тиме ћемо отворити себи златну руду, која ће бити обилатија него некадање калифорнијске златне руде.

Цео чивутски народ мора сво његово старање управити на онај високи ступањ моћи на ком се долази до угледа и уважења; а да би се тај ступањ могао постићи најсигурније је средство то, да се постарамо да ни једна финанцијска операција нити трговачко или индустријско предузеће не буде без нашег суделовања и учешћа. При томе треба да будемо обазриви да се у нашем делању не дамо навести на танак лед, да нас због преваре оптуже и пред суд изведу. Због тога треба при избору врста спекулативних радова да сваки Чивутин изабере онај рад, који најбоље одговара његовим умним способностима, јер Хришћани страдају највише услед тога, што се упуштају у послове којима нису вични и за које немају потребне услове. За нас не сме ништа бити страно и не познато што нам може припомоћи да дођемо до угледних положаја: филозофија, лекарска струка, правна наука, политичка економија, једном речју: све гране знања и науке широка су поља на коме ће нам успех донети добит, и које ће нам способности изнети у светлости корисној за нас.

Ова је тежња нераздвојна од спекулације. Тако ће на пример продукције музикалних композиција, ма како да су ове од мале уметничке вредности, дати згодна повода чивутској штампи, да хвали и уздиже до неба Чивутина композитора музичких комада. Што се тиче медицине и филозофије и ове науке морају бити један велики део наше домене (поседа.)

Као лекару даје се сваком Чивутину најподеснија прилика да буде посвећен у тајне фамилије коју посећује, и као такав располагаће свакад животом и здрављем наших заклетих непријатеља, хришћана.

Брачне везе између Чивута и хришћана треба да потпомажемо, јер ће чивутски народ тиме без да се јако опогани, само ћарити. Мешавином извесне омање количине погане хришћанске крви са крвљу наше Богом изабране расе, нећемо толико изгубити, колико ћемо добити, јер ће наше кћери таким брачним везама доћи у кругове таких породица хришћанских, које располажу великом моћи. У замену за наш новац стећи ћемо на тај начин велики утицај на своју околину. Сродство наше са хришћанима неће нас од наше цељи одвратити, већ ћемо постати на против господарима над њима.

Желети је да се Чивути уздржавају од тога, да за своје метресе (наложнице) узимљу жене или девојке своје народности, већ треба за ту улогу да учине свој избор свакад међу хришћанским девицама.

Од великог би значаја по нашу ствар било још и то, да се обред брачни, замени простим цивилним брачним уговором између женика, јер тиме би силне хришћанске женскиње појуриле к нама.

Ако је злато на свету прва сила, онда је несумњиво да је штампа друга сила. Али, шта може учинити друга сила без прве? По што се све до сад наведено може постићи само помоћу штампе, то је неопходно нужно, да наши људи узму управу у своје руке над свима светским листовима. Притежање злата, и умешност у избору сретстава, помоћу којих нам ваља потчинити све подмитљиве величине хришћанске, имаће за следство, да ћемо искључиво само ми владати јавним мњењем и располагати светском масом.

Поступајући тако својственом нам издржљивошћу, сузбићемо хришћане и уништићемо њихов утицај. А целом свету ми ћемо прописивати, шта треба да воли и поштује, а шта да гони и мрзи. Разуме се по себи, да ће се наћи и таких лица, која ће нас обасути грдњама и проклетством, али нам то неће ништа наудити, јер ће глупа и поводљива светина бити свакад на нашој страни.

Постанемо ли једном неограничени господари штампе, то ће нам бити врло лако, да појмове о части, врлинама и искрености карактера изопачимо и да нанесемо први удар светињи породичне установе. Тада ћемо моћи искоренити веру у све оно што наши непријатељи хришћани држаху за светињу и употребљујући страсти њихове као оружије, моћи ћемо огласити рат свему ономе што хришћани поштују и што за светињу држе. Сваки син Израиљев мора појмити сваку тачку ових начела, управо мора њима скроз прожман бити. Тада ће наша моћ нарастити као горостасно дрво, које ће понети плод, као што су: богатство, уживање и утицај. Кад који од наших учини један корак напред, одма треба да му други у стопу следује; ако који од наших поклизне, треба одмах да га саплеменик подигне. Ако који Чивутин буде оптужен, то морају сви „једноверни“ да пруже заштиту и помоћ, али само у том случају, ако је оптужени живио по прописима чивутске вере.

Наш се народ верно придржава верских обреда својих отаца.

Наш интерес изискује да износимо на дневни ред социјална питања, а између њих нарочито она, која се односе на побољшање судбине раденика. Али у истини, треба наше старање да је управљено на то, да се дочепамо јавног мнења и да га крећемо у нашем правцу.

Заслепљеношћу светине и њеном наклоношћу за празним фразама постаје она нашим пленом; а нама прибавља популарност и поверење

Без тешкоће наћићемо многе међу нашима, који ће извештаченим осећајима и говорништвом умети да одушеве хришћане за наше цељи.

Морамо се, дакле, својски заузети да пролетаријат за Чивуте одушевимо и да га потчинимо под моћ оних, који располажу новцем. Ми ћемо тај пролетаријат упућивати на **преврате и револуције**, јер ће нас таква свака катастрофа привести ближе нашем циљу: **Да на земљи владамо као што нам је обећано од нашега праотца Аврама.“**

Вести из места и са стране.

Кандидација за упражњена места професорских помоћника на вишој девојачкој школи у Новоме Саду стигла је од Школ. Савета при свршетку прекјучерање општ. црк. школ. скупштине. Избор обавиће се у скупштини, која ће се у ту цел сазвати ових дана.

Чеси о Хрватима. Читамо у најновијем броју „Србобрана“ ово: „Један од младочешких посланика у бечком парламенту, вративши се у Праг, овако се изразио о Хрватима: „Политичка узајамност између Чеха и Хрвата, могла би се само онда испунити, када би се била почела оштра борба против дуализма. Међу тим, ми у нашем програму немамо такве борбе, и неки од наших другова у парламенту никако се не упуштају у протестирања, када их Немци окривљују, да су противници дуализма. Из броја хрватских партија најодсуднији су противници дуализма приврженици Старчевића, али с њима не може ступити у свезу ни једна словенска партија, јер су прожмани како слепом мржњом према Србима, да им чак и битност одричу, а име им употребљују као погрдну и прљаву реч! А т. зв. „обзораши“, т. ј. присталице „Obzora“ слажу се с Мађарима, а према Србима се односе исто тако недружељубиво, као и Старчевићеве присталице“. Тако тај брат Чех; а ми од своје стране чинимо пажљивим „Obzor“ на ово мишљење непристрасног младочешког посланика, па ако има образа нека рече да их није верно изнео.

Српски новинар у Русији. Како „Варшавски Дневник“ јавља, бави се од неког времена у Варшави, српски публициста г. Јосиф Модрић. Г. Модрић био је неко време професор у Далмацији, затим је био ако се не варамо, уредник италијанског листа у Тријесту „Cittadino“. Своја дела, која се већином тичу нас, Срба, пише италијанским језиком, да тим у неку руку пробуди код странаца живље интересовање за нас, Србе, и у опште Словене. Сад ће по свој прилици да остане у Варшави, где ће писати о Русији и руском народу. Желимо му срећан рад!

Зла дела Стамбуловљева. Лондонски „Тајмс“ јавља, да је Стамбулов, држећи да је у убијство Белчева умешан и неки Туфленчијов, а кога полиција не може да пронађе, ухапсио брата његова, 18 годишњег, младића и мучећи грозним мукама хоће да од њега дозна, где му је брат. Кад чак и лондонски „Тајмс“ тако пише о томе крволоку, онда мора да је у ствари још црње, но што се о њему прича.

Велики књижевни хонорар. Уредништво њујоршког листа „Сула“ понудило је познатоме књижевнику американскоме, Марку Твену (који је по својим хумористичким фељтонима и нашем свету познат), који се бави сад у Берлину, за двадесет писама које ће овај да напише, 100.000 долара (преко 200.000 фор.). Величина писама се неће узимати у обзир. Заиста огромни хонорар!

Осуда убијци' сестре, Фукачу. Како стране повине јављају, довршен је у Зној му процес противу Фукача, који је убио своју сестру. Осуда је већ изречена и то да се Фукач казни смрћу. Но његов бранитељ саставио је молбу и управио на зној мски окружни суд, којом моли да се смртна казна замени доживотном робијом. Молбу своју разјашњава тиме, што се с осуђеником поступало као са правим робијашем, па услед тога у смислу §. 50 казненога закона није слободно већ ту казну, коју осуђеник подноси, увећавати смртном казном односно доживотним затвором. У тој молби бранитељ, доказује, да се са осуђеником заиста поступало као с правим робијашем и с тога је опште мишљење да ће се осуда морати изменити

У ствари динамитске бомбе! Ако се штов. читаоци сећају пре неколико месеци добише француски министри Констанс и Етијен, у Паризу, књигу која је садржавала динамитску бомбу. Истрага се била повела, али безуспешно. Сад пак јављају да је ту књигу, односно бомбу, послао био неки високи поморски часник. С тога је та истрага сад поверена војеном суду, који ће да донесе осуду противу кривца.

Крвава свадба. Читамо у пештанским новинама о следећем крвавом догађају: У Ст. Паланци живу две породице, Сомборчева и Плошинскова, већ одавна у великој свађи. Случај је хтео да се један члан породице Плошинскове заљуби у једну девојку у коју је већ био заљубљен један члан породице Сомборчеве. Девојка је нагињала овом последњем и венчање би уговорено. На сами дан венчања, кад је весеље у највећем јеку било, дођоше четири брата Плошинска у авлију куће Сомборчеве. Гости Сомборчевих скупа са младожењом и његовом браћом заметнуше кавгу са непозваним и за кратко време борбе сви четири Плошинска лежаху огрезли у крви Жандари и полицаја ухапсила је читаву породицу Сомборчевих и сад ће да се поведе истрага.

Кратке вести. Јављају из Берлина, да је тамо за месец дана оболело 40.000 душа од инфлуенце. — Црногорски кнез Никола, иде концем децембра у Ницу у посету својој кћери, војвоткињи лајхтенбершкој. — Јавили смо у једном до прошлих бројева да је у Фиоренцији ухапшен вођа анархиста Крапоткин. По како јављају из Милана, да је та вест истинита у толико, што је ухапшен неки Мајнингер или како се он прозиваше, Осман-беј.

Трговина.

Нови Сад, 21. новембра. На нашим пијацама услед кишовитог времена влада потпун застој. Довоз је врло слаб, а разуме се, да је и рад никакав. Путеви, који се због киша покваришe, отешкавају јако саобраћај, те је у вароши нашој приметно мртвило. — Цене су такође остале старе, те се никако не мењају. Истина, са горњих пијаца долазе вести, да је рад са храном почео напредовати, али и то је све неизвесно, јер видели смо, да је једног дана било врло повољно трговано, а већ другог дана су цене знатно пале. И то дакле служи као узрок, да су наши доњи житарски трговци тако неодлучни са куповином. — Морамо овде приметити, да је мање више и храна за продају код наших ратара знатно издала, те је и ово један знатан узрок, да је рад на нашим пијацама малаксао. И ако нема никакве промене у ценама, то ћемо их ипак по дужности забележити. — Продавало се: Пшеница 10 фр. 80—90 нов. Кукуруз 5 фр. 30—40 нов. Зоб 6 фр. Јечам 5 фр. 80 нов. Наполица 9 фр. 90 нов. — Све од 100 килограма.

На осталим пијацама такође немамо ништа новог, рад је слаб, цене су остале онако баш као што су и прошлог пута биле. — Продавало се:

Теоци 15—25 ф. по ком.
Овци 8—10 ф. по пару.
Свињи дебели 37—39 ф.
Свињи млади 35—36 фор.
Маст 52 фор.
Сланина 52 фор.

Све од 100 килограма.

Време је још увек облачно и киша сваки час пада, међутим је топло и изгледа нам више на пролеће него на зиму.

*

Будимпешта, 20. новембра. Пшеница је данас довољно нуђена, а воља за куповањем била је жива, дочим је тенденција била млитава. Промет је изнашао око 35.000 м. ц. са ценама нижим од $2^1/_2$ до 5 н. У другом зрну посао је врло слаб, са непромењеним ценама. — Продавало се: Пшеница за пролеће 11 ф. 35—37 н. Кукуруз за мај-јуни 1892. 6 ф. 20—22 н. Зоб за пролеће 6 ф. 61—63 н. Репица за август-септембар 1892. 14—14 ф. 10 н.

*

Течај златног и сребрног новца на пешт. берзи

од 20. новембра.

Дукати — — — — — — — —	5·55
Наполеондори — — — — — —	9·32
Немачка марка — — — — — —	57.80
Лондон — — — — — — — —	117.70

Новије вести.

Лондон. На северној страни великог зида, букнуле су две буне а још је озбиљнија у дистрикту Таковском. Мандарини захтевали су од усташа да не нападају њихове дистрикте — но дозволили су прогонство Хришћана. Европске мисије опљачкане су и триста људи убијено је на нечовечан начин. Генерални гувернер Ли-Хунг-Чанг послао је железницом неколико хиљада људи против усташа. Мисионари побегли су из Твун-Хоа (североисточно од Пекинга) пошто власти нису у могућности да их заштите.

Београд. При састанку Босанаца и Херцеговаца, који је био у недељу, изабран је за председника Рака Миленковић. Друштво броји до сада 37 чланова.

Шербур. Варошко веће приредило је у почаст официра, са руске корвете „Витија“, као и француским поморским официрима дине, при ком су се певале и свирале француске и руске патриотске песме, и испијане небројене здравице. Дружење једних и других часника врло је срдачно и искрено.

Букурешт. Министар унутрашњих послова Катарџи, министар рата Лаховари и министар јавних грађевина Олانеску поднели су своје оставке.

Атина. Народна скупштина је закључила, да ће после решења прорачуна расправљати предлог, да се бивши Трикуписов кабинет стави под оптужбу.

Париз. „Тан“ јавља за извесно, да се међу велевластима на иницијативу Француске, воде преговори због тога, да заједнички поступе против Китаја.

Лондон. „Daily Chronicle“ јавља из Тјенксина: „Усташи освајају све више терена. Усташи су у Такову починили злочинства, каквим нема пара. Белгијска мисија је на нечовечан начин исечена; женскиње и нејака деца издисала су у највећим мукама. Међу Европејцима у Пекингу влада велико огорчење.“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(НЕДЕЉНИ РЕД ПОЗОРИШНИХ ПРЕДСТАВА.)

У суботу 23. новембра први пут: **„Ева“**. Позоришна игра у 5 чинова, од Рихарда Фоса, превео Славко Св. Милетић.

У недељу 24. новембра: **„Милош Обилић“**. Трагедија у 5 чинова, с певањем, од дра Јована Суботића.

ОГЛАСИ.

Велика и шпецијалитетна трафика

ЉУБОМИРА МИХАЈЛОВИЋА

578 У ПАНЧЕВУ 3—3

потребује једног млађег помоћника. Примљени могу они бити који се задовољавају са излазом у вече сваки 14 дана. Ступање одмах.

ШПЕЦЕРАЈСКА И БРАШНА ТРГОВИНА

СТЕВАНА МИЈОВАНОВИЋА

580 У ТУРСКОМ БЕЧЕЈУ 1—2

потребује једног млађег помоћника који је скоро изучио а може одма ступити. Уједно потребује и два шегрта.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.